

BATERIJSKI SPREMNICI ELEKTRIČNE ENERGIJE U DISTRIBUCIJSKOJ MREŽI

IGOR ĐURIĆ, TANJA MARIJANIĆ

HEP - OPERATOR DISTRIBUCIJSKOG SUSTAVA D.O.O.

JAVOR ŠKARE

KONČAR – INEM D.O.O.

1. UVOD

- Napredne elektroenergetske mreže

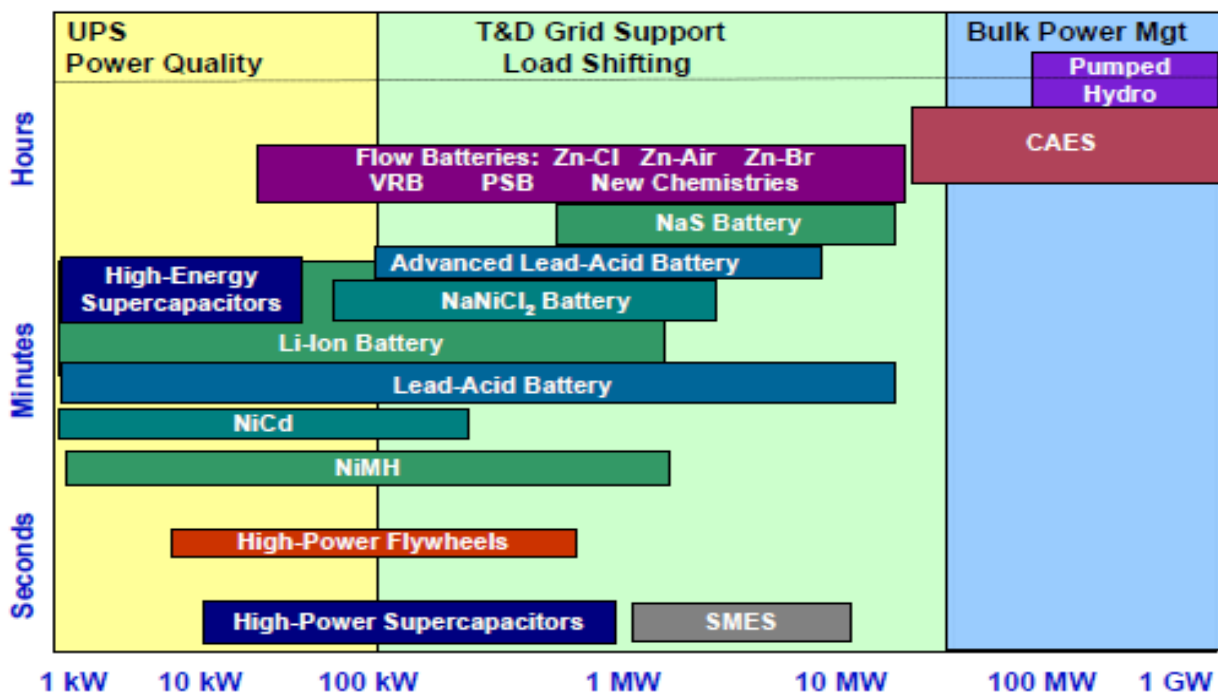
- OIE priključeni na distribucijsku mrežu:

- Porast proizvodnje u vjetroelektranama i solarnim elektranama ne posustaje
- Često ugrađeni daleko od centara potrošnje (VE, bioplin, biomasa)
- Vršna proizvodnja ovisi o vremenskim prilikama i dobu dana (SE)
- Promjenjivi tokovi snaga, ovisno o prilikama u mreži
- Povremena pogonska stanja prijete granicama dozvoljenog pogona

↳ Izazovi razvoja distribucijske mreže i upravljanja proizvodnjom/potrošnjom

2. TEHNOLOGIJE SPREMNIKA (ELEKTRIČNE) ENERGIJE

- Spremnik električne energije: element elektroenergetske mreže koji može ostvariti vremenski pomak između proizvodnje i potrošnje (primjene) električne energije (*eng. energy shifting potential*)
- Tehnologije i ključne značajke spremnika energije:

prema: DOE/EPRI: Electricity storage handbook, 2015.

3. BATERIJSKI SPREMNICI ELEKTRIČNE ENERGIJE 1/2

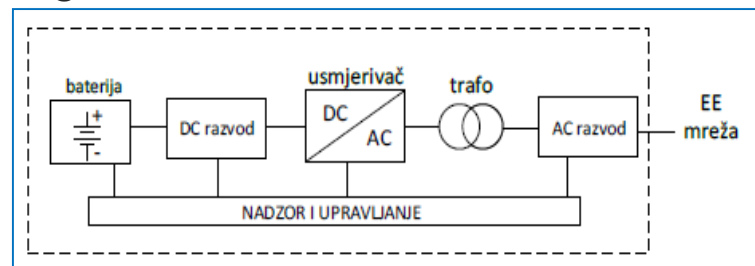
- Baterijski spremnici za pohranu električne energije (BSPEE) – praktična, poznata i prilagodljiva tehnološka platforma
- Predmet stalnog istraživanja i razvoja:
  - Pronalaženje bolje elektrokemijske osnove za pojedine primjene
  - Smanjenje proizvodne cijene baterija

	Olovne	NiCd	Li-ion	NaS	ZEBRA	VRB	ZnBr
TEHNIČKE ZNAČAJKE							
Dugotrajnost	≤20 god.	20+ god.	≤10 god.	≤15 god.	≤15 god.	≤20 god.	≤10 god.
Broj ciklusa (DoD 80%)	200-1.000	1.000-3.500	1.000-2.000	4.000-5.000	4.000-5.000	>12.000	2.000-3.000
Gustoća energije (Wh/kg)	15-40	15- 40	70 – 250	100-120	100-120	50	75-85
Nazivni napon članka (V)	2	1,2	2,4 - 3,7	2	2,5	1,2	1,8
Korisnost (%)	70-82	60-70	>90	80-90	85-95	70-85	60-75
Vrijeme punjenje / pražnjenje	5 / 1	1 / 1	1 / 1	1 / 1	1 / 1	1 / 1	1 / 1
Vrijeme odziva	<1 ms	<1ms	<1 ms	5 ms	5 ms	5 ms	5 ms
Samopražnjenje (%/dan)	0,033-0,3	0,067-0,6	≤ 0,1	0 (nova)	0	malo	veliko
Radna temperatura (°C)	-10 - +40	-40 - +50	-20 - +60	+310 - +350	+310 - +350	+20 - +40	+20 - +50
Pogodne za snage (MW)	≤10	< 30	≤ 2	≤ 50	≤ 5	≤ 15	≤1
Vrijeme pražnjenja	do 5 h	< 1h	≤ 2 h	2-8 h	2-8 h	4-8+ h	2-4 h
RASPON CIJENA							
Cijena baterije (€/kW)	100-500	400-900	150 – 1.000	3.000-4.000	150-1.000	500-1.300	300-700
Cijena baterije (€/kWh)	100-200	450-1.100	700 - 1.300	400-600	550-750	100-400	450-550

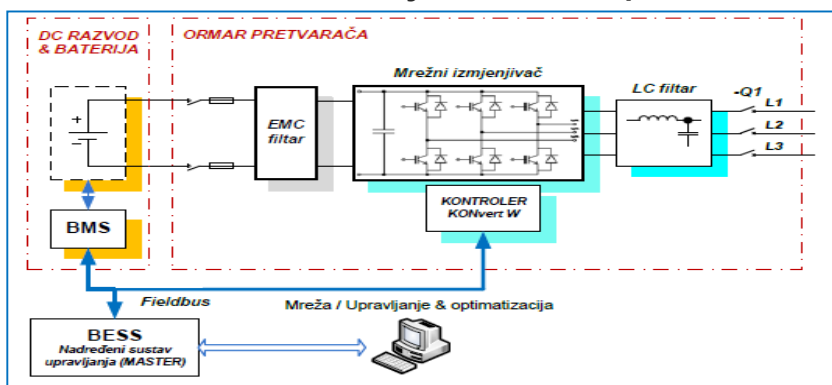
prema: *Baterijski sustavi za pohranu EE i mogućnosti primjene u distribucijskoj mreži, Končar-INEM, 2018.*

3. BATERIJSKI SPREMNICI ELEKTRIČNE ENERGIJE 2/2

- Baterijski modul u sklopu s naprednom energetskom elektronikom omogućuje proširenu funkcionalnost
- **Sustav za upravljanje i nadzor ćelija**
- **Sustav za vanjsku komunikaciju (prema operatoru mreže, tržišta...)**
- 2013. „European energy storage technology development roadmap 2030.“
- Od 2011. pilot projekti (www.grid4EU.eu, www.gridplusstorage.eu, www.horizon2020-story.eu)
- Od 2015. razvoj tržišnih i poslovnih modela

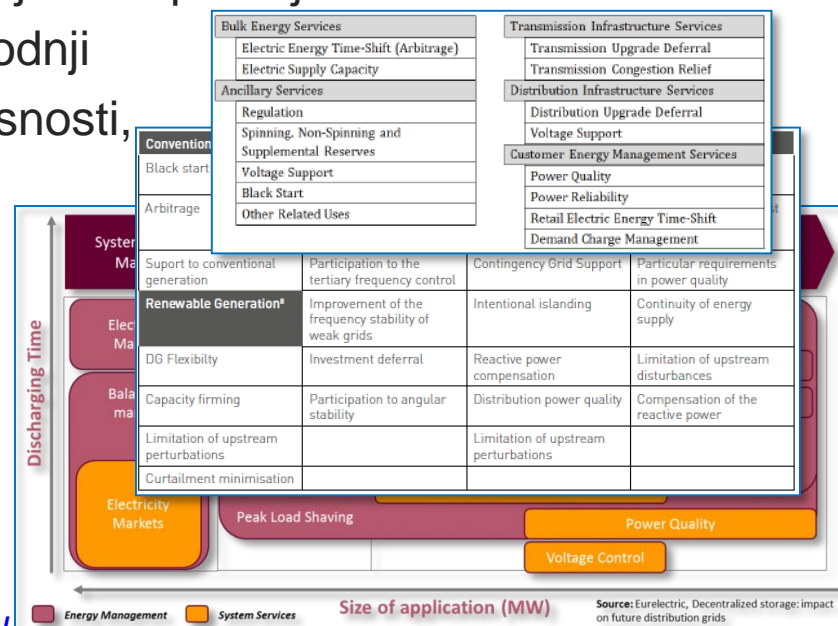
primjer BSPEE 1MVA/500kWh, Li-ion
priključeno na Srednji napon, u pogonu od 2012.
prema: Grid4EU, Demo4, ENEL Isernia project

4. PRIMJENA BSPEE

1/2

- Funkcionalnosti/primjene nisu standardizirane u literaturi
- Funkcionalnost/primjena korisna za više subjekata na EE mreži
- BSPEE ima veliki broj funkcija, ali istovremeno može obavljati samo jednu (kao švicarski nožić)
- **OIE:** umanjeње nepredvidljivosti proizvodnje, popravak kvalitete napona, pohrana energije u razdoblju kad nema uvjeta za predaju u mrežu
- **Kupci:** dodatna vrijednost vlastitoj proizvodnji doprinos energetske učinkovitosti i neovisnosti, mikromreže, energetske zajednice
- **Prijenosna mreža:**
  - Doprinos regulaciji frekvencije
  - Doprinos regulaciji tokova snage
  - Rasterećenje/pomak vršnih opterećenja
  - Dinamičko uravnoteženje na sučeljima
  - „Crni start“

pilot projekti HOPS d.o.o.: fer.siren.hr ; www.sincrogrid.eu

4. PRIMJENA BSPEE

2/2

- Distribucijska mreža:**

Usluga BSPEE	Usluga BSPEE, termin na engleskom jeziku	Učestalost rada / vrijeme djelovanja / vrijeme odziva	Napomena
Upravljanje vršnim opterećenjem	<i>Peak shaving, capacity support, energy arbitrage</i>	Povremeno, dnevno / do nekoliko sati / odziv u minutama	U normalnom pogonu BSPEE može rasteretiti element ili dio mreže, na taj način smanjenjem vršnog opterećenja odgađa se potreba ulaganja u mrežu i povećava iskoristivost postojeće mreže, ključno područje za razvoj usluga fleksibilnosti
Doprinos regulaciji napona	<i>Voltage control</i>	Povremeno, dnevno / do nekoliko sati / odziv u minutama	Usmjerivač u BSPEE može prema potrebi upravljati jalovom ili djelatnom snagom kako bi održao napon u zadanim granicama, na ovaj način povećava se sposobnost prihvata OIE i smanjuje broj isključenja zbog prenapona
Povećanje kvalitete napona i pouzdanosti napajanja	<i>Power quality support, quality of service support</i>	Povremeno, mjesečno / do nekoliko sati / odziv u sekundama (milisekundama)	Skraćivanje trajanja ili ograničenje prekida napajanja, moguć brz odziv na događaje u mreži, napajanje korisnika u izvanrednom pogonu (otočni rad značajnih korisnika ili mobilni izvor napajanja), privremena mjera do uspostave novog uklopnog stanja
Povećanje kvalitete napona	<i>Contingency grid support</i>	Povremeno, mjesečno / do nekoliko sati / odziv u milisekundama	Za vrijeme rezervnog napajanja u poremećenom pogonu slabija su ograničenja na kvalitetu napona (dopušteni veći padovi napona nego u normalnom pogonu), BSPEE daje podršku pogonu mreže i podiže kvalitetu napona
Kompenzacija jalove snage	<i>Reactive power compensation</i>	Povremeno, dnevno / do nekoliko sati / odziv u minutama	Moguće smanjenje gubitaka i rasterećenje mreže, vrlo slabo učinkovito zbog velikih gubitaka energetskog ciklusa u BSEE
Upravljanje kvalitetom napona na sučelju prema prijenosnoj mreži	<i>Power quality support</i>	Povremeno, dnevno / do nekoliko sati / odziv u minutama	Skup mjera koje se koriste za usklađivanje pogonskih parametara na sučelju operatora

5. IZGLEDI RAZVOJA

- Nastavak povećanja udjela energije proizvedene iz obnovljivih izvora
- Elektromobilnost
- Razvoj tehnologije – smanjenje cijena baterija
- Razvoj usluga fleksibilnosti u okruženju
- Interes ne-operatora za sudjelovanje na tržištu EE

- *Nužnost učinkovitijeg korištenja postojeće mreže*
- *Ocjena varijanti odgovora na nedostatni kapacitet (rizik, trajanje, varijante tehničkih rješenja)*
- *Poslovni modeli i izvori prihoda operatora sustava*
- *Razvoj postojećih sustava mjerenja i vođenja*
- *Uvođenje naprednih analitičkih sustava za povezivanje baza prostornih, pogonskih i mjernih podataka (eng. bussines intelligence)*

**DEKARBONIZACIJA + DECENTRALIZACIJA + DIGITALIZACIJA
= ZAHTJEVNIJE VOĐENJE POGONA I SLOŽENI ODNOSI U SUSTAVU**

6. PITANJA RECENZENATA

1/3

1. U kojim pilot projektima HEP ODS sudjeluje u pogledu korištenja baterijskih sustava za pohranu električne energije? Kakva su iskustva?

3Smart projekt (6 zemalja dunavske regije, 13 partnera+5 pridruženih članova)

Planirani projektni rezultati:

1. *Modularni softverski alat za upravljanje energijom na strani zgrada i strani distribucijske mreže*
2. *Pet pilot projekata u različitim zemljama dunavske regije, uključujući zgrade i lokalne distribucijske mreže s ukrštenim tehnologijama, kao i regulativnim instrumentima*
  - *HEP-ova stara upravna zgrada (Ulica grada Vukovara 37, Zagreb), BSPEE kapaciteta 32 kWh, završetak instalacije i integracije u CNUS planiran do lipnja 2018.*
  - *Primjena BSPEE u 4 pilota (Austrija x 1, Hrvatska x 2, BIH x 1)*
3. *Strategija za omogućavanje upravljanja energijom čitavim gradovima na regulatornoj razini u Dunavskoj Regiji*

↳ *Prva iskustva očekujemo u ljeto ove godine, rezultate i zaključke po završetku projekta u drugoj polovini 2019. godine.*

6. PITANJA RECENZENATA

2/3

2. Da li je HEP ODS napravio/naručio studijsku analizu konkretnih potreba, potencijala, poslovnih modela te načina vrednovanja i plaćanja korisnicima distribucijske mreže pružanja pomoćnih usluga operatoru distribucijskog sustava?

*Ne. HEP ODS je naručio izradu studije koja obrađuje tehnologije spremnika električne energije i mogućnosti primjene baterijskog spremnika za pohranu električne energije (BSPEE) kao **uređaja** u distribucijskoj mreži.*

Baterijski spremnici električne energije se često promatraju kao temelj za ostvarenje novih usluga (pomoćne usluge, usluge fleksibilnosti) koje će energetske subjekti nuditi na tržištu električne energije na distribucijskoj razini.

Rezultati pregledne studije, uz strateški pogled na buduće poslovne ciljeve HEP ODS-a i uključivanje šireg kruga stručnjaka, svakako će biti dobra podloga za pripremu i pokretanje daljnjih studijskih analiza.

6. PITANJA RECENZENATA

3/3

3. Što treba promijeniti u regulatornom okviru, tržišnom modelu, ulogama i odgovornostima sudionika na tržištu električne energije kako bi se uklonile prepreke uvođenju spremnika električne energije?

Nužna je uspostava tržišta električne energije na distribucijskoj razini (uključivanje novih tržišnih sudionika; nove uloge, ugovori i usluge; širenje uloge ODS-a...).

ODS je samo jedan od sudionika u sve složenijim odnosima u distribucijskom sustavu i budućem tržištu električne energije na distribucijskoj razini, puno je zainteresiranih strana koje mogu pružati ili koristiti usluge BSPEE.

Prvi koraci su učinjeni, postoji dovoljno vremena za definiranje ciljeva čitave zajednice, izradu cjelovite studije troškova i koristi i definiranje odnosa prema uslugama fleksibilnosti.

Podloge:

- *Studijske razrade (FER za HEP d.d., 2016. i 2017.) i CIRED seminar (2017.)*
- *3Smart projekt (2017.-2019.): analiza ograničenja postojećih regulatornih okvira i prijedlog strategije za uklanjanje prepreka u zemljama dunavske regije*

Hvala na pozornosti,

Igor Đurić, dipl. ing.

[\(igor.duric@hep.hr\)](mailto:igor.duric@hep.hr)

Tanja Marijanić, dipl. ing.

[\(tanja.marijanic@hep.hr\)](mailto:tanja.marijanic@hep.hr)

dr.sc. Javor Škare, dipl. ing.

[\(jskare@koncar-inem.hr\)](mailto:jskare@koncar-inem.hr)